

Т. Радзівіл

– здобувач кафедри методики початкового навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, викладач кафедри хореографії та музичного інструменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

УДК 371

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ НЕДОЛІКІВ У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті визначаються недоліки у підготовці студентів педагогічного коледжу до професійної діяльності та пропонуються шляхи подолання цих недоліків засобами добре організованого навчально-виховного процесу, вмінням викладачів навчити працювати та керувати процесом пізнання.

***Ключові слова:** педагогічна праця, навчально-професійна діяльність, міжпредметні зв'язки, педагогічні засоби, прийоми мислення і діяльності, вміння вчитися.*

Т. Радзівил

– соискатель кафедры методики начального обучения Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тычины, преподаватель кафедры хореографии и музыкального инструмента Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тычины

ПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ НЕДОСТАТКОВ В ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО КОЛЛЕДЖА К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье определяются недостатки в подготовке студентов педагогического колледжа к профессиональной деятельности и раскрываются пути преодоления этих недостатков средствами хорошо

организованного учебно-воспитательного процесса, умением преподавателей научить учиться и управлять процессом познания.

***Ключевые слова:** педагогическая работа, учебно-профессиональная деятельность, межпредметные связи, педагогические средства, приемы мышления и деятельности, умение учиться*

T. Radzivil

– teacher of technique of elementary education of Umansky state pedagogical university of a name of Paul Tychiny, the teacher of chair of a choreography and a musical instrument of Umansky state pedagogical university of a name of Paul Tychiny

***Keywords:** pedagogical work, uchebno-professional work, intersubject communications, pedagogical means, thinking and activity receptions, ability to study.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Звернення до проблеми подолання недоліків у підготовці студентів педагогічного коледжу до професійної діяльності викликане необхідністю вдосконалення фахової підготовки майбутніх спеціалістів. Втілення нової концепції освіти у відповідності з Державною національною програмою «Освіта», Національною доктриною розвитку освіти в Україні та Законом України «Про вищу освіту», зорієнтованої на оновлення всіх ланок навчання і виховання підростаючого покоління, передбачає теоретичне обґрунтування підготовки висококваліфікованих фахівців, які б відповідали потребам сучасної школи.

Студенти музичних відділів педагогічних коледжів повинні оволодіти технологією формування системних знань із викладання музики, щоб досягти продуктивного рівня педагогічної діяльності, який дає педагогові змогу перетворювати свій предмет у засіб формування особистості учня, його потреб у самовихованні й самоосвіті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. В науковій літературі проблема формування методичних знань учителя музики досліджувалась у сфері професійної діяльності (Л. Масол, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Щолокова та інші), розглядалась сутність педагогічної діяльності вчителя музики (Л. Арчажнікова, Л. Баренбойм, Н. Ветлугіна, Н. Черноіваненко та інші), особливості виконавської підготовки (Л. Василенко, Л. Гусейнова, В. Крицький, О. Щербініна та інші), засвоєння музично-педагогічних знань (Е. Карпова, І. Малашевська, Н. Провозіна та інші). Однак умови, в яких опинилися викладачі музичних відділів педагогічних коледжів на сучасному етапі розвитку освіти, теж потребують вивчення, а проблеми і недоліки треба долати.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У статті визначаємо недоліки у підготовці майбутніх вчителів музики початкової школи, а також пропонуємо шляхи подолання цих недоліків на сучасному етапі розвитку професійної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. «Формування інформаційно-технологічного суспільства, докорінні зміни в соціально-економічному, духовному розвитку держави потребують підготовки вчителя нової генерації. Реалізація цього стратегічного завдання зумовлена також глибинними змінами в системі й структурі загальної середньої освіти та необхідністю інтеграції національної освіти в європейський освітній простір. Це вимагає визначення концептуальних довгострокових стратегій щодо подальшого вдосконалення та розвитку педагогічної освіти» [1,1].

«Метою розвитку педагогічної освіти є створення такої системи педагогічної освіти, яка на основі національних надбань світового значення та усталених європейських традицій забезпечує формування педагогічних працівників, здатних здійснювати професійну діяльність на демократичних та гуманістичних засадах, реалізовувати освітню політику як пріоритетну функцію держави, що спрямовується на розвиток та самореалізацію особистості, задоволення її освітніх і духовно-культурних потреб, а також потребу бути конкурентоспроможними на ринку праці» [1,1].

Сучасній школі потрібен вчитель, який має фахову педагогічну освіту і майстерно володіє своїм предметом, спрямовує свою роботу у русло постійного творчого пошуку, прагне до професійного вдосконалення. Такий вчитель зможе створити умови для надання належної уваги особистості вихованця, розвитку його інтелектуальних, духовних, естетичних і моральних здібностей та його саморозвитку, самореалізації, самоствердження. Педагогічні коледжі мають стати школою становлення фахової педагогічної майстерності у професійній діяльності майбутніх вчителів музики. «Сучасне науково-психологічне дослідження будь-якого суб'єкта педагогічної діяльності передбачає психологічний аналіз його професійної компетентності. Цей термін поєднує в собі три основні сторони феномена педагогічної праці: педагогічну діяльність, педагогічне спілкування й прояви особистості педагога, які вважаються окремими процесуальними показниками (або блоками) такої компетентності. Результативність педагогічної праці вчителя, вихователя або викладача оцінюється по тих якісних позитивних змінах у психічному розвитку учнів, вихованців або студентів, які відбулися під впливом педагога» [2, 312].

«Педагогічна праця – це один із найскладніших видів людської діяльності. Ефективне здійснювання її вимагає наявності певних

психологічних якостей, а також оперування широкими й різнобічними професійними знаннями й вміннями, на основі яких педагог виробляє власне практичне рішення. Як і будь якій іншій діяльності, такій діяльності притаманні: умотивованість, цілепокладання й предметність (психологічна структура діяльності: мотив, ціль, предмет, засоби, способи, продукт і результат), а її специфічною ознакою є продуктивність» [2, 312].

Майбутні вчителі музики початкової школи (випускники педагогічних коледжів) повинні оволодіти технологією формування системних знань із викладання музики, щоб досягти продуктивного (системно моделюючого) рівня педагогічної діяльності, а в процесі навчання у вищому навчальному закладі та професійної діяльності досягти високопродуктивного рівня педагогічної діяльності, який дає педагогові змогу перетворювати свій предмет у засіб формування особистості учня, його потреб у самовихованні й самоосвіті.

Та цьому передує велика праця. Якщо порівняти контингент студентів-вступників до педагогічного училища двадцять років тому і контингент теперішніх студентів-вступників до педагогічних коледжів, то бачимо цікаву картину. Двадцять років тому студентами музичних відділів педагогічних училищ ставали найкращі учні з добре підготовлених вступників, ті, які мали початкову музичну освіту на належному рівні. В наш час студентами музичних відділів педагогічних коледжів стають **всі** вступники, які виявили бажання вчитися, тому що їх така кількість, що ледве щастить укомплектувати групу. Тому про початкову музичну освіту вступників на належному рівні можна лише помріяти. Більша частина майбутніх студентів приходить взагалі без музичної освіти, а незначна частина – з музичними знаннями та вміннями на рівні другого-третього класу музичної школи. Звичайно, є і такі вступники, які мають початкову музичну освіту і знання та вміння середнього рівня, але їх, на жаль, – одиниці. От і постає нелегка проблема перед викладачами коледжу: за

чотири роки перетворити мрію тих, хто виявив бажання вчитися, на реальність. Тобто, пройти зі студентами пліч-о-пліч від вивчення нотної грамоти та азів гри на музичному інструменті до оволодіння технологією формування системних знань із викладання музики та набуття виконавської майстерності інструменталіста достатнього рівня.

Майбутні студенти педагогічного коледжу – це старшокласники (період ранньої юності з 14-15 до 17 років). «Основою навчальної діяльності старшокласника є систематизація, розширення, доповнення індивідуального досвіду, розвиток самостійності, творчого підходу до розв'язання життєвих проблем, уміння аналізувати ситуації, приймати рішення. Найважливішим психологічним новоутворенням – вміння складати життєві плани, шукати засоби їх реалізації, готовність до професійного й особистісного самовизначення. У системі ціннісних орієнтацій на чільному місці опиняються і зусилля, спрямовані на самовиховання. Старший школяр включається у новий тип провідної діяльності – навчально-професійну, правильна організація якої визначає становлення його як суб'єкта майбутньої трудової діяльності, формує ставлення до праці, підпорядковує навчальну діяльність майбутній професійній або професійно зорієнтованій діяльності» [3, 259].

Тому дуже важливо, щоб викладачі індивідуальних дисциплін (основного музичного інструменту, додаткового музичного інструменту, акомпанементу, вокалу, диригування) спрямовували індивідуальні заняття зі студентами на використання новітніх досягнень науки, передової педагогічної практики; на забезпечення належних умов для продуктивної пізнавальної діяльності студентів з урахуванням їх інтересів, нахилів і потреб; на встановлення усвідомлюваних студентами міжпредметних зв'язків; на зв'язок з раніше вивченими знаннями й уміннями, опорою на досягнутий рівень розвитку студентів; на мотивацію й активізацію розвитку всіх сфер особистості; на логічність і емоційність усіх етапів

навчально-виховної діяльності; на ефективне використання педагогічних засобів; на зв'язок з життям, виробничою діяльністю, особистим досвідом студентів; на формування практично необхідних знань, умінь, навичок, раціональних прийомів мислення і діяльності; на формування уміння учитися, потреби постійно поповнювати знання.

Недоліками в підготовці студентів педагогічного коледжу до навчання музики молодших школярів сьогодні можна вважати відсутність

- міжпредметних зв'язків;
- ефективного використання педагогічних засобів;
- раціональних прийомів мислення і діяльності;
- формування уміння учитися, потреби постійно поповнювати знання.

З приводу міжпредметних зв'язків. Г. Нейгауз говорив: «Учитель гри на будь-якому інструменті... повинен бути, перш за все, учителем музики. Особливо це необхідно на нижчих щаблях розвитку учня: тут вже абсолютно неминучий комплексний метод викладання, тобто учитель... повинен бути водночас і істориком музики, і теоретиком, учителем сольфеджіо... та гри на інструменті». Музичні предмети (і групові, і індивідуальні) повинні вивчатися в комплексі, тому що, наприклад, на занятті з основного музичного інструменту при розучуванні музичного твору студент повинен використовувати знання з музичної літератури для ознайомлення із загальними відомостями про композитора (епохи, в якій він жив, його стилю), жанру твору, програми (назви твору), а також виявленні його стилістичних особливостей. Знання з предмету «аналіз музичних форм» допоможуть студенту визначити структуру (будову) музичного твору. Насамперед він зможе з'ясувати загальний аналіз: визначити будову в цілому (проста, складна, багаточастинна чи циклічна форма), знайти межі частин, визначити їх тональне співвідношення, риси характеру музики. Після цього студент зможе перейти до розгорнутого аналізу. Тобто визначити фрази і речення, структуру розчленування на

окремі мотиви й інтонації чи об'єднання кількох фраз в одну, місцеві та головну кульмінації, особливості авторського задуму. Все це полегшить вивчення музичного твору напам'ять, а виконання буде більш зрозумілим.

Знання з теорії музики та сольфеджіо допоможуть студенту проаналізувати мелодію (її плавність, стрибкоподібність, метро-ритм), а також визначитися із такими засобами виразності як темп, агогіка; розмір-метр; тональність; ритміка; динаміка; фактура; штрихи; акомпанемент. Гармонічний аналіз музичного твору допоможуть зробити знання з предмету «гармонія», тоді студент побачить музичний образ у розвитку і завершенні. А навички з диригування допоможуть визначитися із правильним темпом.

Якщо викладачі музичних предметів будуть використовувати міжпредметні зв'язки, то студенту буде набагато легше вчитися, тому що він зможе практично застосовувати свої знання.

Що ж стосується ефективного використання педагогічних засобів, то цей аспект теж дуже важливий. Студенти, які приходять навчатися без музичної освіти, практично нічого не знають і не вміють стосовно професії вчителя музики, тому майстерність педагога повинна їм допомогти повірити в свої сили. Викладач має зробити так, щоб студенту сподобалась вибрана професія, щоб він отримував задоволення від нових набутих знань і вмінь, щоб він був впевнений, що зможе досягти належного рівня в навчанні. Всі недоліки треба вміло виправляти, трактуючи як те, чим ще треба оволодіти, а досягнення повинні бути закріплені похвалою з боку викладача як наступний щабель розвитку. Роль і важливість правильних словесних зауважень важко переоцінити. «Тут же слід звернути увагу на психологічний ефект впливу педагогічного слова. Воно може запалити студента, окрилити його але може й вразити. Колись С. Рахманінова запитали, що треба педагогу для виховання музиканта. Відповідь була такою: «...всього три речі. Перше – хвалити, друге – хвалити, третє – ще

раз хвалити!» Тим самим великий музикант закликав викладачів зрозуміти наскільки психологічно важливі для студента доброзичливі, позитивні зауваження» [5, 28]. Якщо за чотири роки навчання студент досяг належного рівня, значить педагог протягом всього часу ефективно використовував педагогічні засоби.

Раціональні прийоми мислення і діяльності – це ті прийоми, завдяки яким студент зможе рухатися до своєї цілі семимильними кроками. На жаль, не всі викладачі можуть навчити студента раціонально мислити і діяти, бо тоді більшість випускників працювали б за фахом, а насправді сьогодні сільські школи потребують вчителів музики. Раціонально мислити і діяти студент не зможе навчитися сам, цьому його треба вчити. З перших кроків навчання викладач повинен навчити студента, що музика підпорядковується музичним законам. Не потрібно грати багато разів підряд музичний твір для того, щоб вивчити його напам'ять, а треба просто розібратися в структурі твору. Якщо починаючи з маленьких дитячих пісень студент буде знати, що в одній пісні є всього дві фрази повторної побудови, то він вивчить одну і двічі її програє. Це і буде музичним реченням (a+a). А якщо фрази повторної побудови з різним закінченням (a+a1), то потрібно побачити, чим вони відрізняються, щоб швидше їх опанувати. Студент, який навчиться раціонально мислити і діяти, зможе постійно професійно зростати. Це ж стосується і виконавських умінь. Якщо вчити музичний твір весь час граючи його від початку до кінця, то всі помилки, які були, такими і залишаться. А раціональний підхід має бути таким: визначити технічно складні фрагменти музичного твору, підібрати технічні прийоми, знайти шляхи вивчення, відпрацювати і вдосконалити до потрібного рівня. На це піде значно менше часу, а користі набагато більше. І взагалі, треба навчити студента частіше ставити собі запитання: «Чому в мене не виходить чогось досягнути? І як зробити щоб вийшло так, як треба?». Педагог повинен

навчити студента користуватися потрібною літературою для свого професійного зросту і ніколи не відступати перед труднощами, а навпаки, навчитися їх переборювати, адже той, хто бачить свою ціль і впевнений, що зможе її досягти, завжди зможе перебороти всі труднощі на своєму шляху і отримати потрібний результат. Якщо ж говорити про формування уміння учитися, потреби постійно поповнювати знання, то все, про що було сказано, і є в комплексі формуванням уміння учитися і потребою постійно поповнювати знання. В. Сухомлинський говорив: «...Учень повинен бути не пасивним «споживачем» знань, а активним дослідником, що добуває знання, які розкривають істину...».

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що для того, щоб подолати недоліки у підготовці студентів педагогічного коледжу до професійної діяльності, педагогу необхідно по-перше, «всебічно пізнати вихованця. Вивчити міру його обдарування, характер, рівень мислення» [5, 26]. По-друге, допомогти студенту «відкрити» самого себе. «Всіма доступними засобами треба допомогти йому з'ясувати, зрозуміти і відчувати свої сильні і слабкі сторони» [5, 27]. Тому що саме в спільній роботі педагог і студент вчать обидва. По-третє, педагог повинен активізувати творче зростання студента. Праця викладачів, які вчать працювати, вміють добре організувати навчально-виховний процес, керувати процесом пізнання, варті високої оцінки. Головний сенс підготовки студентів до професійної діяльності – це високий кінцевий результат.

Література

1. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір. Наказ МОН № 998 від 31.12. 2004 р.

2. Власова О. І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник – Київ, 2005.
3. Савчин М. В. Педагогічна психологія: Навчальний посібник – Київ, 2007.
4. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології: Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти – Київ, 2004.
5. Семешко А. А. Виконавська майстерність баяніста. Методичні основи: Навчальний посібник. – Тернопіль, 2009.